

XXVII. ročník odbornej konferencie Etnológ a múzeum

27th annual professional conference Ethnologist and Museum

Martin Malo

Kontakt / Contact

Mgr. Martin Malo, Vlastivedné múzeum v Považskej Bystrici, Ulica slovenských partizánov 1132/52, 017 01 Považská Bystrica, Slovenská republika,
e-mail: martin.malo@muzeumpb.sk

Ako citovať / How to cite

Malo, M. (2025). XXVII. ročník odbornej konferencie Etnológ a múzeum. *Etnologické rozpravy*, 32(1), 138-141.

Budova SLUK-u v Bratislave-Rusovciach hostila v dňoch 1. – 3. októbra 2024 temer päťdesiat etnológov z múzeí a vedeckých inštitúcií. Stala sa dejiskom odbornej konferencie *Etnológ a múzeum*. Tematickým zameraním 27. ročníka boli *Tradičné remeslá v kontexte usmernenej výroby ÚĽUV-u*.

Príhovory riaditeľky Ústredia ľudovej umeleckej výroby (ÚĽUV) Evy Ševčíkovej a predsedníčky Etnologickej komisie Zväzu múzeí na Slovensku Martiny Bocánovej odštartovali konferenciu napoludnie 1. októbra. E. Ševčíková privítala účastníkov (vrátane zahraničných kolegov z Moravského zemského muzea v Brne) a informovala o dohľadnom vydaní veľkej monografie k blížiacemu sa budúcoročnému jubileu inštitúcie.

Prvý blok referátov *História ÚĽUV-u/ÚĽUV-u a ich dokumentácia* moderoval Juraj Zajonc z Ústavu etnológie a sociálnej antropológie Slovenskej akadémie vied. Zuzana Dedík Šidlíková hovorila o histórii ÚĽUV-u v rokoch 1945 až 1989, pričom vyzdvihla osobnosti, ktoré sa pričínili o jeho založenie. Ich prehľad spolu so všetkými odvetvami činností (výstavná, výskumná, výrobná) bude podrobne zachytený v plánovanej dvojazyčnej publikácii. Etnológ a rezbár Martin Mešša v príspevku *Od zbierky vzorov k múzeu* poukázal na hodnotné zbierky vzorov, ktoré boli v období rannej histórie ÚĽUV-u evidované v denníkoch. Dotkol sa i vlastnej spolupráce s ÚĽUV-om na výstavách v zahraničí. Hana Dvořáková zamerala pozornosť na *Produkce Ústředí lidové umělecké výroby a muzealizace*. Predstavila múzejný súbor od ÚĽUV-u rozdelený do častí: najväčší podiel tvorí textil a keramika, nasleduje nábytok, prírodné pletivá, zvykoslovné techniky a betlehemy. Referát Daniela Drápalu mal informačný charakter. Išlo o predstavenie DÚĽUV (databáze Ústredí lidové umělecké výroby), projektu, ktorého cieľom je integrácia dokumentačného fondu

Obr. 1

Účastníci konferencie počas prestávky
Zdroj: Petronela Rágulová,
Vlastivedné múzeum v Považskej Bystrici

načrel do histórie bardejovského hrnčiarstva. Po zániku klasickej remeselnej výroby na vidieku sa ÚĽUV-u podarilo podchytiť početných keramikárov, ktorí začali pracovať v novozaložených dielnach a družstvách.

O „lidovosti“ šperkárskej tvorby ÚĽUV hovorila Alena Křížová. Po ukážke tradičných šperkov sa venovala ich funkciám a kategorizácii. Zistila, že nedostatok drahých kovov po druhej svetovej vojne viedol k popieraniu potreby šperkárstva. Šperky sa začali vyrábať z domácich materiálov, obyčajných kovov či v podobe keramických brošní. Súčasnosť priniesla inšpiráciu rôznymi prvkami a kultúrami na spôsob postmoderny.

Denisa Čiefová vystúpila s pozoruhodným referátom *Škola remesla ako odrazový mostík*. Na príklade manželov Bullovcov upozornila na nemožnosť uživenia sa tradičným ľudovým remeslom v súčasnosti. Záujem verejnosti o výrobky i workshopy po tzv. „vau efekte“ rapídne klesá, čiže vykonávanie príslušného remesla ako hlavnej zárobkovej činnosti má obmedzenú životnosť. Andrea Lazarčíková oboznámila obecenstvo so životom a autorským dielom Ferdinanda Bolebrucha. Spomedzi jeho diel vyniká figurálna tvorba poznačená silným vplyvom katolíckej viery (desaťmetrový dvojkríž v Kálnici) a ľudových tradícií (Bošáčan, Bošáčanka).

ÚĽUV-u (Národní muzeum, Praha – Národní muzeum v přírodě, Rožnov pod Radhoštěm – Valašské muzeum v přírodě a Národní archiv, Praha).

Po prestávke na diskusiu pokračoval konferenčný deň druhým blokom – Ľudová umelecká výroba a ÚĽUV: príklady z praxe, ktorý moderovala E. Ševčíková. *Zpracování orobince v Brumovicích na Moravě* podrobne priblížila Věra Colledani. Zber málo známej rastliny (po slovensky pálka) rastúcej v bahne rybníkov si vraj miestni obyvatelia osvojili prostredníctvom ruských (v skutočnosti však francúzskych) vojakov počas napoleonských vojen na začiatku 19. storočia. Z pálky pletli tzv. sotúrky. Ctirad Elias dôkladne zdokumentoval spracovanie pálky, pričom zmapoval aj menovite výrobcov, napr. Arnoštka Eberhardová z ÚĽUV zhotovovala z pálky mäsiarske tašky, rohože, tienidlá a iné produkty.

Ďalším referátom bol rozbor *Remeselnej výroby na Šariši pod odborným vplyvom ÚĽUV-u*. Autor Peter Kočan

Ľudmila Mitrová sa venovala *Modrotlačovému remeslu a ÚĽUV-u*. Chronologicky koncipovaný príspevok upozornil na modrotlačiarске dielne v Petržalke, vo Vrbovom a v Starej Ľubovni. Úpadok remeselného potláčania látok však zapríčinil zánik týchto prevádzok. Problematika modrotlače zažíva už desiatky rokov renesanciu, posledná výstava na túto tému *Farbená na modro* sa konala len nedávno.

Ako posledný počas prvého dňa konferencie vystúpil Jozef Hrabovský. V príspevku *ÚĽUV a hrnčiarska tradícia Pozdišovci z pohľadu muzeálnych zbierok* sledoval históriu a vývoj hrnčiarskej výroby v Pozdišovciach od prvej písomnej zmienky o hrnčiaroch (1416). V 20. storočí sa vedeckým skúmaním pozdišovského hrnčiarstva zaoberali Pavol Ďurišin a Estera Plicková. ÚĽUV sa snažilo oživiť výrobu, a preto v roku 1947 bolo ustanovené hrnčiarske družstvo a nadviazaná plodná spolupráca s jednotlivcami.

V stredu ráno sa konalo zasadnutie Etnologickej komisie Zväzu múzeí na Slovensku. Vo funkcii predsedníčky bola aj na nasledujúci rok potvrdená M. Bocánová.

Tretí blok referátov *Diela majstrov/majsteriek ĽUV v zbierkach múzeí* moderovala novozvolená predsedníčka EK ZMS. Barbora Šumská predniesla príspevok týkajúci sa *Angely Czintelovej – etnografky a majsterky ĽUV*. Múzejníčka A. Czintelová sa postupne posunula do role aktívnej tvorkyne, pričom ukážky jej autorských vzorov sú prístupné aj verejnosti na webovej stránke ÚĽUV-u. Alojz Kontrík prezentoval tvorbu umeleckého drotára *Juraja Šerika*, ktorého otec a starý otec patrili k výrazným osobnostiam dlhopoľského drotárstva. Majstrovským dielom J. Šerika je *Srdce pre Slovensko* z r. 2013, symbol lásky z mosadze vážiaci 12 kg. Dvojicu majstra a majsterky ĽUV v prešovskom okrese si za predmet svojho výskumu vybrala Zuzana Andrejová. Hrebenár Matej Caban dokonale ovládal technológiu spracovania rohoviny. Okrem hrebeňov vyrábal pracky, dózy, sošky vtáčikov a rýb. Čipkárka Alžbeta Vašková nadviazala na solňobanskú tradíciu a od r. 1959 pracovala pre ÚĽUV. Pod jej vedením ženy v Solivare háčkovali, plietli a paličkovali obrusy, prikrývky, motýle na dečky či oválne čepcové čipky. Nasledujúca štvorica referátov mala veľmi príbuzný charakter. Adriana Bárdyová voviedla účastníkov do témy *Výrobky majstrov ĽUV v etnografickom fonde Považského múzea*; Ľudmila Pulíšová do témy *Výrobky majstrov ĽUV v zbierkovom fonde Gemersko-malohontského múzea*; Zuzana Paulovičová (v spolupráci s Adamom Uhnákom) do témy *Pukanskí hrnčiari a ich tvorba v zbierkach Tekovského múzea v Leviciach* a duo Jana Koltonová a Vladimíra Luptáková do témy *Majstri ĽUV v zbierkach Stredoslovenského múzea v Banskej Bystrici*.

Po prestávke na diskusiu a obed v priestoroch domu SĽUK prišiel na rad finálny, štvrtý blok – *ÚĽUV a živé kultúrne dedičstvo*. Moderovala ho Radoslava Janáčová. S *Popularizáciou hmotného kultúrneho dedičstva v SNM – Múzeu ukrajinskej kultúry vo Svidníku s dôrazom na remeselnú zručnosť majstrov ĽUV* oboznámila obecenstvo Iveta Vasilenková. Pokúsila sa zodpovedať otázku, ako by múzeum mohlo oživiť remeselnú výrobu. MUK vo Svidníku začalo dvakrát do mesiaca organizovať *Víkendy remesiel*, ktoré sa ukázali ako veľmi úspešné a výhodné aj pre mladú generáciu remeselníkov. Namiesto Heleny Galkovej vystúpila Barbora Wágnerová. Jej príspevok nebol v rozposlanom programe konferencie uvedený. Týkal sa osobnosti a diela majstra ľudového remesla Rastislava Haronika. Keramikárova tohtoročná výstava *Hlinu neklameš* dala podnet k pohľadu na jeho rozmanitú tvorbu. Predposledný príspevok, *Spolupráca drotárskeho oddelenia Považského múzea s ÚĽUV-om a jeho výrobcami* (Katarína Kendrová), sa zameral na aktivity niekdajšej historičky drotárstva Kataríny Hallonovej. Práve ona sa zaslúžila o vzbudenie

záujmu o problematiku drotárstva v ÚĽUV-e a vôbec vo verejnosti. Pripravila projekt *Výtvarné dimenzie drotárstva*, na ktorom sa zúčastnilo 27 autorov a 200 diel. Propagovala drotárstvo v zahraničí (Fínsko, Poľsko, Portugalsko) a početné výstavy. Na záver sumarizoval Pavol Lackanič poznatky o majstroch ĽUV a výrobcov ĽUV na programových podujatiach v Múzeu slovenskej dediny. Aktivity remeselníkov, ktorí sú na tento účel zodpovedne a starostlivo vyberaní na základe prísnych predpisov, oživujú statickú formu prezentácie ľudovej architektúry v MSD.

Po tretej krátkej diskusii a prestávke sa až do večera konal workshop *Múzeá a nehmotné kultúrne dedičstvo*, vedený Andreou Jamrichovou. Pre záujemcov nemohla chýbať exkurzia, tentokrát v podobe komentovanej prehliadky výstavy *Tradícia netradične: Ľan a kono-pa* v Galérii ÚĽUV a tvorivých dielňach Školy remesiel ÚĽUV Bratislava.

Tohtoročného *Etnológa a múzeum* charakterizoval vysoký počet prezentovaných príspevkov. Pokryli rozsiahlu škálu tém sústredených okolo ÚĽUV-u a poukázali na výhradné postavenie inštitúcie v rámci bádania tradičnej ľudovej kultúry a vôbec remesiel. Celkovo hodnotíme, že aktuálny *Etnológ a múzeum* nadobudol špeciálny punc, aký mu mohlo vtisnúť jedine ÚĽUV.